

دیدگاه‌های کارشناسان درباره صادرات غیرنفتی

اشاره:

رشد صادرات غیرنفتی و کسب درآمد ارزی مناسب از ارائه کالاهای ایرانی در بازارهای خارجی، از اهداف برنامه‌های توسعه اقتصادی کشور می‌باشد. الگوی توسعه اقتصادی ایران مبتنی بر صادرات است و به همین جهت صادرات غیرنفتی برای رهایی از وابستگی اقتصاد کشور به نفت، از اهمیت بالایی برخوردار است.

اجرای نخستین برنامه پنجساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور به افزایش صادرات غیرنفتی کمک بسزایی کرد. با این حال تمامی درآمد حاصل از صادرات به اقتصاد ملی بر نمی‌گشت.

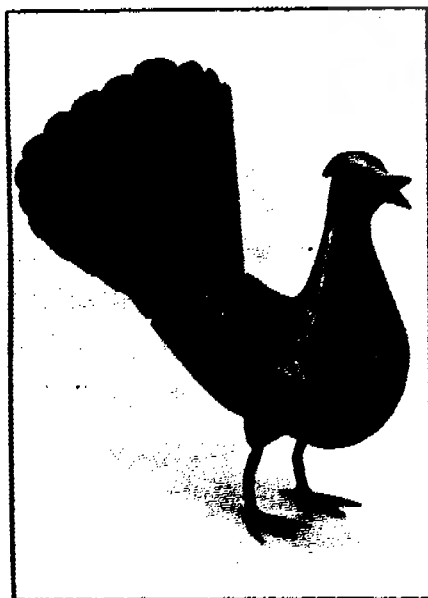
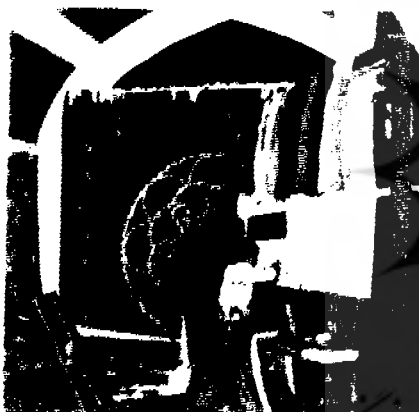
در پاره‌ای موارد صدور محصولات غیرنفتی به ابزاری قانونی برای فرار سرمایه از کشور تبدیل شد، در حالی که اقتصاد ملی به ارز حاصل از آن برای تأمین نیازهای واحدهای تولیدی جهت تداوم تولید و صادرات، نیاز داشت.

یکی از عواملی که واحدهای تولیدی را از ارز حاصل از صادرات غیرنفتی بی‌نصیب می‌کرد، وجود تفاوت فاحش نرخ برابری ارز در بازار آزاد و نظام بانکی کشور بود. این امر برنامه‌ریزی برای تولید و صادرات را دشوار می‌ساخت و اغلب تولیدکنندگان و صادرکنندگان را در ارزیابی واقعی هزینه تولید و قیمت تمام‌شده کالاها، سردرگم می‌نمود.

از این رو، اتخاذ سیاست تثبیت نرخ ارز برای کمک به برنامه‌ریزی تولید و صادرات و استمرار روند حضور کالاهای ایرانی در بازارهای بین‌المللی، الزامی بود.

با تثبیت نرخ ارز برای دوره‌ای مشخص و اخذ پیمان ارزی از صادرکنندگان، فرآیند برنامه‌ریزی تولید، تداوم تجارت و بازگشت درآمد ارزی حاصل از صادرات غیرنفتی به اقتصاد ملی، تسهیل شد. با این وجود هنوز پرسشهایی نظیر آثار مثبت و منفی سیاستهای تثبیت نرخ ارز بر صادرات غیرنفتی در کوتاه و بلندمدت، واکنش صادرکنندگان نسبت به این سیاستها، نقش سیاستهای مورد بحث در صادرات غیرنفتی سال ۱۳۷۴، ارتباط این سیاستها با سیاستهای تعدیل ساختار اقتصادی و نیز تأثیر اتخاذ سیاست تثبیت نرخ ارز بر صادرات غیرنفتی سال ۱۳۷۵، در میان تولیدکنندگان، صادرکنندگان و دست‌اندرکاران امور اقتصادی مطرح است.

به‌منظور پاسخگویی به این‌گونه پرسشها با مهندس خاموشی رییس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، به‌گفت‌و‌گو نشستیم که ماحصل آن را با هم می‌خوانیم.

ارزش صادرات غیرنفتی ایران در سال ۱۳۷۵ به میزان ۴/۵ میلیارد دلار به نرخ صادراتی هر دلار معادل ۳۰۰۰ ریال، پیش‌بینی می‌شود.

دکتر محمدجعفر مجرد معاون اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در گفت‌وگو با نشریه «بررسی‌های بازرگانی» این مطلب را اعلام کرد.

وی گفت: ارزش صادرات غیرنفتی در نیمه اول سال ۱۳۷۴ به یک میلیارد و ۶۹۶ میلیون دلار رسید، اما ارقام اخیر نشان می‌دهد که در ماه‌های فروردین تا دی این رقم به ۲ میلیارد و ۸۰۰ میلیون دلار رسیده است. پیش‌بینی می‌شود در سال جاری مجموع ارزش صادرات غیرنفتی به ۳ میلیارد و ۸۰۰ میلیون دلار برسد.

وی افزود: ارقام صادرات غیرنفتی در سه ماهه اخیر نشان می‌دهد که سرعت رشد صادرات بیشتر شده است و صادرکنندگان توانسته‌اند برنامه‌های خودشان را در نرخ صادراتی (هر دلار معادل ۳۰۰۰ ریال) تنظیم کنند. با این وصف در سال آینده افزایش صادرات غیرنفتی را شاهد خواهیم بود.

دکتر مجرد درباره اتخاذ سیاستهای ارزی نوین دولت و تداوم آن گفت: از ابتدای سال ۱۳۷۴ در رابطه با صادرات غیرنفتی سیاستهای جدیدی اتخاذ شد که سیاست «تثبیت نرخ ارز» بود. این سیاست ابتدا آثار منفی بر حجم صادرات غیرنفتی داشت اما با تداوم آن، اکنون ارقام و آمار نشان می‌دهد که در ماه‌های اخیر حجم صادرات غیرنفتی افزایش یافته است که نتیجه استمرار سیاستهای جدید ارزی است.

وی افزود: برای صادرکنندگان استمرار سیاستهای اقتصادی مهم است. در نشست‌هایی که با صادرکنندگان در اتاق

بازرگانی و صنایع و معادن ایران داشتیم، آنها اظهار داشتند «با نرخ ۳۰۰ تومان برای هر دلار می‌توانیم برنامه صادرات را مشروط بر تداوم سیاستهای دولت، تنظیم کنیم».

دکتر مجرد گفت: صادرکنندگان برخی پیشنهادها برای تشویق صادرات غیرنفتی ارائه دادند. معاون اقتصادی بانک مرکزی اظهار داشت: «نرخ ارز صادراتی» برای حفظ قدرت رقابتی صادرات غیرنفتی مهم است. سیستم ارزی باید به گونه‌ای باشد که صادرکنندگان بتوانند برنامه‌های کوتاه و بلندمدت را تنظیم کنند. لذا مجموعه سیاستهای دولت نیز تشویق صادرات غیرنفتی است. این سیاست ادامه خواهد داشت و از قدرت رقابت صادرات حمایت خواهد شد.

وی درباره تداوم سیاست تثبیت نرخ ارز گفت: قرار بود تا پایان سال ۷۴، این سیاست ادامه یابد. بتازگی مقام ریاست جمهوری اسلامی ایران در ستاد تنظیم بازار بر ادامه این سیاست در سال ۷۵ تأکید کردند.

معاون اقتصادی بانک مرکزی ایران با تأکید بر روند مثبت صادرات غیرنفتی در ماه‌های اخیر اظهار داشت: مهمترین شاخص در سال ۱۳۷۵، «روند صادرات غیرنفتی» است که تداوم خواهد داشت.

وی درباره احتمال تحقق اهداف برنامه دوم توسعه اقتصادی کشور در زمینه صادرات غیرنفتی اظهار داشت: پیش‌بینی کسب ۲۷ میلیارد دلار از صادرات غیرنفتی در دومین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی کشور واقع‌بینانه است، اگرچه به دلایل خارجی، در سال جاری سیاستهای ارزی تثبیت شده، اتخاذ گردید و افت ارزش صادرات غیرنفتی در ده‌ماهه فروردین تا دی ۷۴ به میزان ۲۴ درصد (نسبت به

دکتر مجرد معاون اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران:

* ارزش صادرات غیرنفتی ایران که در ماه‌های فروردین تا دی به ۲/۸ میلیارد دلار رسیده است، برای تمام سال جاری ۳/۸ میلیارد دلار پیش‌بینی می‌شود.

* با تداوم سیاست «تثبیت نرخ ارز»، حجم صادرات غیرنفتی در ماه‌های اخیر افزایش یافته است.

* دسترسی به درآمد ۲۷ میلیارد دلار از صادرات غیرنفتی در دومین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور نه فقط در ارتباط با نرخ ارز، بلکه با ابزارهای دیگر برای رشد صادرات، محقق خواهد شد.

* تورم سرعت کاهنده‌ای خواهد داشت و سیاستهای انقباضی پولی و مالی ادامه می‌یابد تا نوسانات زیادی در نرخ ارز به وجود نیاید و صادرکنندگان اطمینان خاطر داشته باشند.

مدت مشابه سال ۷۳) را شاهد بودیم. اما رشد فزاینده صادرات غیرنفتی در سالهای آینده خواهیم داشت و طبق پیش‌بینی‌های انجام شده به حدود ۲۷ میلیارد دلار درآمد حاصل از صادرات غیرنفتی دست خواهیم یافت.

وی تصریح کرد: دسترسی به درآمدهای موردنظر در برنامه دوم نه فقط در ارتباط با نرخ ارز، بلکه با ابزارهای دیگر برای رشد صادرات، محقق خواهد شد.

وی گفت: با تجربه سالهای اخیر، صادرکنندگان اکنون به سمت بالا بردن کارایی پیش می‌روند و برنامه‌ریزی‌های دیگری دارند و سیاستهای حمایتی دولت

نیز کمک می‌کند که در سالهای آینده صادرات غیرنفتی از شتاب بیشتری برخوردار شود.

وی با اشاره به کاهش درآمد صادرکنندگان در اثر تورم اظهار داشت: با توجه به آنکه پیش‌بینی می‌شود، تورم سرعت کاهنده‌ای داشته باشد و میزان آن به ۱۲/۵ درصد در پایان برنامه دوم برسد، سیاستهای انقباضی پولی و مالی ادامه خواهد داشت تا نوسانات زیادی در نرخ ارز به وجود نیاید و صادرکنندگان در این زمینه اطمینان خاطر داشته باشند.

دکتر مجرد اظهار داشت: صادرکنندگان معتقدند که در نحوه قیمت‌گذاری و زمان انجام پیمانهای ارزی باید تجدیدنظر شود و چنانچه این دو اقدام صورت پذیرد در نرخ صادراتی (هر دلار معادل ۳۰۰۰ ریال) می‌تواند برنامه‌ریزی کنند. این امر نشان می‌دهد که با وجود فشارهای تورمی نرخ ارز صادراتی غیرواقعی نبوده و چنانچه سیاستهای فعلی زمانی برای پیمانهای ارزی و نرخ‌گذاری ادامه یابد، صادرکنندگان از تداوم سیاستها بهره‌مند خواهند شد. آنها تداوم سیاستهای کنونی را بر تغییرات موردی ترجیح می‌دهند.

وی افزود: به همین جهت اعتقاد بر این است که در ماههای آینده سیاستهای کنونی و تثبیت نرخ ارز ادامه پیدا کند و به شاخص صادرات غیرنفتی توجه خاص شود. اگر در اوایل سال آینده افتهای شدید در ارزش صادرات غیرنفتی مشاهده شود، طبیعی است که باید در سیاستهای کنونی تجدیدنظر شود. با این حال تداوم سیاستهای کنونی بر اساس معیارهای سنجش نتیجه خوبی داده است و نشان می‌دهد که تا چه حد می‌تواند موفقیت‌آمیز باشد.

وی تصریح کرد در هفت‌ماهه فروردین تا مهر سال جاری، حدود ۷۰۰ میلیون دلار از صادرات غیرنفتی کشور به اقتصاد ملی بازگشته است و افزود: با توجه به زمان پیمانهای ارزی هنوز ارزهای حاصل از صادرات غیرنفتی به‌طور کامل به کشور بازنگشته است.

وی گفت: سیاستهای دولت در دو جهت حرکت به سوی نرخ ارز یکسان و تعیین نرخ ارز صادراتی در حدی که قدرت رقابت صادرکنندگان از بین نرود، شکل می‌گیرد. با کاهش میزان تورم، قادر خواهیم بود که پس از یکسان ساختن نرخ ارز، در جهت نرخهای واقعی ارز گام برداریم.

دکتر مجرد افزود: سرعت بالا رفتن میزان تورم در ماههای اخیر کاهش یافته و رشد شاخص هزینه زندگی از ۵۸/۵ درصد در اردیبهشت ماه گذشته به ۴۱ درصد در ماههای اخیر رسیده است. پیش‌بینی می‌شود در سال آینده میزان تورم کاهش یابد و تا سال ۱۳۷۸ به حدود ۱۲ درصد تنزل یابد.

وی با اشاره به ضرورت تداوم سیاستهای انقباضی پولی و مالی گفت: برای دستیابی به میزان ۱۲/۵ درصدی تورم، کنترل نقدینگی ضروری است. سیاستهای انقباضی تداوم خواهد داشت زیرا طبق قانون بودجه خالص، مانده تسهیلات اعطایی بانکها به بخشهای خصوصی و دولتی از ۶۷۰۰ هزار میلیارد ریال در سال جاری افزایش یابد و با رشد سالانه حدود ۱۰ تا ۱۵ درصد به سقف ۴۳ هزار میلیارد ریال در طی برنامه دوم برسد. معاون ارزی بانک مرکزی اعلام کرد: حجم نقدینگی در پایان شهریورماه سال جاری به ۷۰۲۳۲/۲ میلیارد ریال رسید و افزود: تحولات وسیعی در بازار سرمایه

*** سیاستهای دولت در دو جهت حرکت به سوی نرخ ارز یکسان و تعیین نرخ ارز صادراتی در حدی که قدرت رقابت صادرکنندگان از بین نرود، شکل می‌گیرد.**

*** برای رشد اقتصادی پایدار باید شرایط ثبات اقتصادی حاکم شود و سیاستهای انقباضی برای مهار تورم به همین دلیل اتخاذ شده است.**

*** تصویر تراز پرداختهای کشور با مدیریت خوبی که در بخش ارزی و بدهی‌های خارجی اعمال شده، خوب و روشن است و فقط نگرانی از «تورم» وجود دارد.**

به چشم می‌خورد، فعالیت بورس گسترش یافته و تولیدکنندگان که در گذشته برای تأمین نیازهای سرمایه‌ای به سیستم بانکی اتکا داشتند، اکنون برای تأمین آن به بازار بورس و سهام روی می‌آورند.

تحولات اخیر در انتشار اوراق مشارکت، نشان می‌دهد که واحدهای تولیدی از ابزارهای تأمین مالی، بسیار خوب استفاده می‌کنند.

وی با کذب خواندن ادعاهای رسانه‌های غربی درباره رشد اقتصادی کشور گفت: رشد اقتصادی ایران در سال گذشته ۳ درصد بوده و در سال جاری هم در حد ۳ درصد خواهد بود.

وی با اشاره به رشد بخشهای انرژی، صنایع و ساختمان تصریح کرد که به هیچ وجه شرایط رکود اقتصادی در ایران به چشم نمی‌خورد و با افزایش تولید در بخشهای مختلف در سال آینده از رشد اقتصادی مثبت برخوردار خواهیم شد.

معاون اقتصادی بانک مرکزی تصریح کرد: برای رشد اقتصادی پایدار باید شرایط ثبات اقتصادی، حاکم شود و سیاستهای

انقباضی برای مهار تورم به همین دلیل اتخاذ شده است. با کاهش میزان تورم و رساندن آن به حدود ۱۲ تا ۱۵ درصد، به رشد پایدار اقتصادی به میزان ۵ درصد برای سالهای آینده دست خواهیم یافت. وی از تداوم سیاستهای پولی و مالی انقباضی، ثبات بازار ارز و تراز پرداختهای مثبت به عنوان عواملی که مجموعه سیاست اقتصادی کشور را در کسب رشد اقتصادی ۵ درصد یاری می‌کند، نام برد.

وی گفت: تصویر ما از تراز پرداختهای کشور در سال آینده، به لحاظ مدیریت خوبی که در بخش ارزی و بدهی‌های خارجی اعمال شده، تصویر خوب و روشنی است و فقط نگرانی از تورم وجود دارد. با رعایت سیاستهای انقباضی پولی و مالی که در ماه‌های اخیر خوب عمل کرده و تداوم خواهد یافت، تورم مهار خواهد شد.

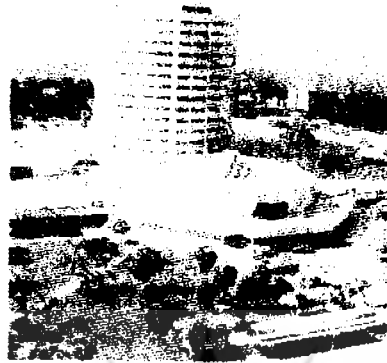

اگر مسایل مربوط به تعیین نرخ کالاهای صادراتی، قاچاق کالا، مشکلات مالیاتی صادرکنندگان و... که روند صادرات را کند کرد، اصلاح شود، در سال آینده موردی بر روند کندی صادرات و ادامه آن وجود نخواهد داشت.

رییس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، در گفت‌وگو با خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» ضمن بیان این مطلب اظهار داشت: اگر مجموعه سیاستهای تثبیت نرخ ارز که در پایان اردیبهشت ماه اتخاذ شد، به درستی عمل می‌شد، شاید با کاهش صادرات غیرنفتی مواجه نمی‌شدیم.

وی گفت: در ۳۱ اردیبهشت ۷۴ دولت تصمیمهایی را برای نرخ ارز اتخاذ و به دستگاهها ابلاغ کرد که پس از آن باید روشهای قبلی را رها کنند و سیاستهای جدیدی بر صادرات غیرنفتی حاکم و

اعمال شود. این تصمیمها بدون تدوین آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی برای نظام بانکی و گمرک ابلاغ شد. در حالی که این دستورالعمل‌ها می‌بایست قبل از اعلام سیاست، تدوین و ابلاغ می‌شد و در سیاستهای جدید، روشهای اجرایی مشخص می‌گردید.

مهندس خاموشی اظهار داشت: این دستورالعمل‌ها در دو مرحله یکی پس از ۱/۵ ماه و دیگری پس از سه ماه و متأسفانه به‌طور ناقص تدوین شد. تا قبل از آن، سیاست صادرات بر این اصل استوار بود که صادرکننده هیچ پیمانی برای صدور کالا به بانک نمی‌سپرد. از این رو کمیسیون نرخ‌گذاری که مدتها قبل تشکیل شده بود، عملیاتی انجام نمی‌داد.

وی افزود: برای تثبیت نرخ ارز در سیاست جدید، امر بر سپردن پیمان و تعیین نرخ کالا شد. به‌طور قانونی باید کمیسیونی را برای تعیین نرخ کالا مشخص می‌کردند تا گمرک بداند که پیمان ارزی را بر مبنای چه نرخ باید اخذ کند. تا مدتها گمرکات کشور نمی‌دانستند با چه نرخ باید تعهد ارزی از صادرکننده گرفته شود و در واقع گمرک به روی صادرکننده بسته شد.

وی گفت: پس از مدتها ابلاغ شد که گمرکات بر مبنای آخرین نرخهایی که کمیسیون نرخ‌گذاری برای پیمانهای ارزی سابق تعیین کرده بودند و این نرخها متعلق

رییس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران:

* اگر مسایل مربوط به تعیین نرخ، پیمان ارزی، قاچاق کالا و مشکلات مالیاتی صادرکنندگان حل شود دلیلی برای ادامه روند کندی صادرات در سال آینده وجود نخواهد داشت.

* سیاستهای تثبیت نرخ ارز بدون تدوین آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های لازم از قبل، اعلام شد و تدوین این دستورالعمل‌ها، کاهش صادرات غیرنفتی را موجب گردید.

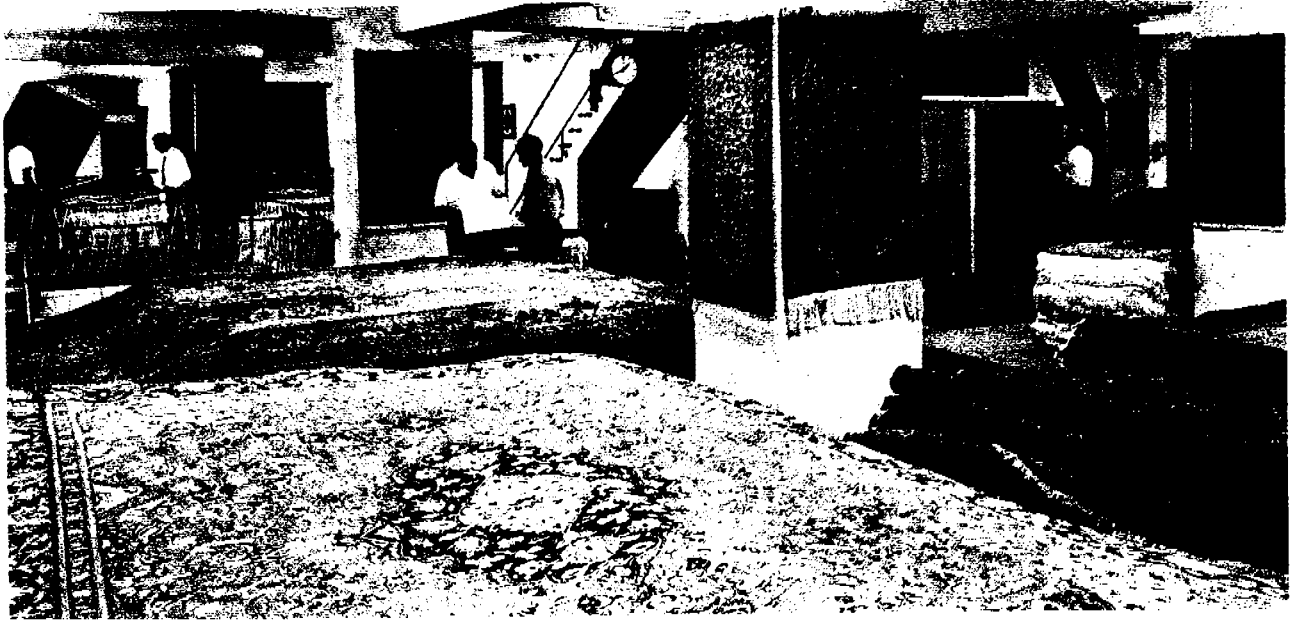
* دو تفکر درباره صادرات غیرنفتی در شرایط تثبیت نرخ ارز وجود دارد: یکی از صدور کالایی که در تولیدش یارانه ملحوظ می‌شود را مجاز می‌داند و دیگری نرخ پیمان ارزی را معادل حاصل تقسیم قیمت بازار داخلی بر نرخ ثابت ارز، می‌داند.

* از زمان اجرای سیاستهای تثبیت نرخ ارز تاکنون، قیمت کالاهای صادراتی در بازارهای خارجی به‌طور متوسط ۳۰ درصد کاهش یافته که این رقم معادل تفاوت نرخ ارز صادراتی و بازار آزاد می‌باشد.

به یک تا یک‌ونیم سال قبل بود، تعهد و پیمان از صادرکنندگان اخذ کنند.

وی افزود: این موضوع که نرخها با شرایط موجود بازار همخوانی داشت یا خیر و با توجه به نرخ ارز (هر دلار ۳۰۰۰ ریال) نرخ مناسبی بود یا خیر، مشکلاتی را برای صادرکنندگان ایجاد کرد و حدود یک‌ونیم ماه طول کشید تا دولت هیأتی متشکل از ۹ عضو از ارگانهای مختلف را برای تعیین نرخهای صادراتی مشخص کرد.

رییس اتاق بازرگانی با انتقاد از نحوه

* اتخاذ سیاست‌های جنبی نامتناسب به صادرات غیرنفتی لطمه می‌زند.

* برای تشویق صادرات غیرنفتی، دولت باید روشی را پیش گیرد که منفعت صادرات بیش از دیگر فعالیت‌های اقتصادی باشد و به صادرکنندگان منزلت اجتماعی و معنوی داده شود.

* با افزایش میزان تورم، قدرت رقابت صادرات در بازارهای خارجی کم می‌شود، اما تاکنون تورم را با خرید گرانتر ارز، به خود تحمیل کرده‌ایم و به صادرات لطمه‌ای نخورده است.

* این تفکر در بانک مرکزی مطرح است که در قبال اعلام نظر بیمه درباره‌ی از بین رفتن کالای صادراتی، بیمان ارزی صادرکننده، واریز شده محسوب گردد.

* پیوستن به سازمان تجارت جهانی ضمن اصلاح تعرفه‌ها کمک به اصلاح روشهای کار می‌کند که از آن جمله ثبات قانونگذاری است.

مهندس خاموشی افزود: مبنای جدید قیمت‌گذاری همچنان اجرا می‌شد تا زمانی که بین قیمت داخلی کالا و نرخ قابل تبدیل پیمان ارزی، اختلاف زیادی بروز کرد و در این شرایط دولت به اعطای تخفیف‌های ۱۵ تا ۴۰ درصدی در نرخ کالا متوسل شد تا بتواند ضرر ناشی از بازپرداخت تعهدات ارزی صادرکنندگان را جبران کند. این روش تا سال ۷۱ ادامه داشت و در این زمان پیمان برداشته شد. در آن زمان وضعیت برهم خورد و نرخها بر مبنای نرخهای معمول در امار محاسبه می‌شد.

وی گفت: نرخ تثبیت شده ارز صادراتی در سطح هر دلار ۳۰۰۰ ریال بحثی آشکار میان دو طرز فکر است. در طرز فکر اول قیمت کالا در بازار داخلی، نرخ غیرواقعی که یارانه‌های دولتی در آن ملحوظ نشده تلقی می‌گردد و معتقد است نباید به کالاهایی که در تولیدشان یارانه منظور می‌شود، اجازه صدور داد و استفاده آن را افراد خاصی ببرند.

در طرز فکر دوم، گرفتن پیمان ارزی از صادرکننده جایگاهی ندارد و معتقد است که کالای در دست صادرکننده یک نرخ

تعیین قیمت کالاهای صادراتی در کمیسیون نرخ‌گذاری اظهار داشت: به نظر من هیچ دستورالعملی که مبین نحوه تعیین نرخها باشد، وجود نداشت.

وی برای روشن شدن مطلب اظهار داشت: قبل از سال ۶۱ پیمان ارزی بر مبنای قانون قبل از پیروزی انقلاب اسلامی گرفته می‌شد. این قانون نرخ کالای صادراتی را بر مبنای قیمت آن در بازار به علاوه هزینه بسته‌بندی و حمل تا گمرک، مشخص می‌کرد. با گذشت زمان اختلاف بین نرخ ارز دولتی و بازار آزاد، سبب شد که قاچاق کالا رواج پیدا کند و در بازارهای بین‌المللی کالاهای صادراتی ایران با رقابت کالاهایی که به طور قاچاق وارد بازار می‌شدند، روبه‌رو شد و بازار خارجی نامتعادل گردید و قیمت کالاهای صادراتی در بازارهای خارجی کاهش یافت. مدت‌ها طول کشید تا با توجه به نرخ ثابت ارز، مبنای قیمت‌گذاری کالاهای صادراتی به «متوسط نرخ آن در بازارهای خارجی» تغییر کرد و دولت آن را به کمیسیون نرخ‌گذاری و وزارت بازرگانی ابلاغ کرد.

بازار دارد و اگر احیاناً مال را از او بگیریم باید به افزایش نرخ بازار پرداخت شود. اگر این کالا صادر شد، دولت چیزی جز «ماه‌آزاء» از صادرکننده طلبکار نیست. به عبارت دیگر قیمت جاری کالا در بازار داخلی تقسیم بر نرخ ثابت ارز در واقع نرخ پیمان ارزی است. در این شرایط اگر بگوییم خدمات یارانه دارد، غیرمنطقی و غیرقابل قبول است.

وی افزود: افرادی که به تجارت بین‌المللی آگاهی دارند، می‌دانند که در تمام کشورها، قیمت کالای صادراتی در بازار داخلی بیش از قیمت آن در بازار خارجی است و در کشورهایی که با صادرات چرخه اقتصادشان را می‌گردانند، مصرف‌کننده داخلی به صادرات یارانه می‌دهد تا قیمت کالاهای صادراتی قابل رقابت در بازارهای خارجی باشد.

وی گفت: متأسفانه تاکنون این تفکر حاکم بوده و مبنای قیمت‌گذاری کالا برای پیمان ارزی، مبنایی منسجم و ثابت نیست.

وی با اشاره به بند مهم سیاست دولت در تثبیت نرخ ارز یعنی مبارزه با قاچاق کالا گفت: مبارزه با قاچاق از پایه‌های اصلی این سیاست بوده است و اگر اجرا نشود، سیاست افزایش صادرات غیرنفتی جوابگو نخواهد بود.

وی افزود: افرادی که توان خارج ساختن غیرقانونی کالا را دارند، به میزان تفاوت نرخ ثابت ارز و نرخ بازار آزاد، توان شکستن قیمت در بازار خارجی را دارند.

وی گفت: از زمانی که سیاستهای جدید اجرا شد تاکنون، قیمت کالاهای صادراتی در بازارهای خارجی به‌طور متوسط ۳۰ درصد کاهش یافته که این میزان معادل اختلاف قیمت نرخ ارز تثبیت‌شده (هر دلار معادل ۳۰۰۰ ریال) و

نرخ بازار آزاد (هر دلار ۴۰۰۰ ریال) است. این تفاوت نرخ توان رقابت به قاچاقچیان کالا با صادرکنندگان می‌دهد.

مهندس خاموشی افزود: زمانی که واردات قاچاق کالا نیز محدود نشود، بازاری که هیچ سقف قیمتی برای آن مطرح نیست، برای ارز و تقاضای آن در سیستم غیرمجاز وجود دارد. این روند بر سیاست صادرات غیرنفتی لطمه می‌زند. با فشاری که مجلس آورد، دولت برای مدتی مبارزه با قاچاق را انجام داد، اما سپس این مبارزه نسبت به روزهای نخست کاهش یافت.

وی اتخاذ سیاستهای نامتناسب جنبی برای صادرات را عاملی در جهت لطمه زدن به صادرات غیرنفتی ذکر کرد و افزود: زمانی که صدور فرش کاهش یافت، دولت خروج یک تخته فرش از کشور برای هر مسافر را آزاد اعلام کرد. شاهد بودیم که مسافرانی اجیر شدند و تخته‌های قالی نفیس را به عنوان کالای همراه مسافر از ایران خارج کردند و آن طرف مرز صادرکننده آنها را تحویل گرفت و بدون سپردن پیمان ارزی ۳۰ درصد تفاوت قیمت ثابت ارز و بازار آزاد را به مسافر اجیر شده پرداخت کرد.

وی با اشاره به ضرورت پرداخت ۵۰ درصد مالیات از سوی صادرکننده‌ای که تولیدکننده نباشد گفت: این گرفتاری همواره میان صادرکننده و ممیزان مالیاتی وجود داشته که این نرخ ۵۰ درصدی با چه ضریب و نرخ ارزی باید محاسبه شود. صادرکنندگان همواره از این دعوی طولانی‌مدت فرار می‌کنند.

وی ضمن تشریح موانع صادرات غیرنفتی اظهار امیدواری نمود که دولت با وقوف به مسایل، برای تصویب آیین‌نامه‌های مناسب اقدام عاجل نماید. رییس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن

ایران اعلام کرد: در نه‌ماه فروردین تا آذرماه سال جاری، ۴/۴۳۳۶ میلیون ریال کالای غیرنفتی از کشور صادر شد که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۲۴/۹۳ درصد کاهش نشان می‌دهد.

مهندس خاموشی درباره شیوه‌های تشویق صادرات غیرنفتی اظهار داشت: صادرات مانند دیگر کارها یک رشته از اقتصاد است. اگر دولت بخواهد صادرات رونق پیدا کند و فعالیت در این بخش با اقبال بیشتری نسبت به رشته‌های دیگر روبه‌رو شود، باید روشی پیش گیرد که منفعت در صادرات بیش از دیگر فعالیتها باشد.

روشهای زیادی نیز در این زمینه وجود دارد. می‌توان در نرخ‌گذاری، سیاست را طوری تدوین کرد که به صادرکننده توان صادرات و کسب سود بیشتر را بدهد. یا در واردات اهرمهای کنترل‌کننده‌ای که برقرار شده به صادرات متصل شود، به طوری که بتوان در مقابل صادرات، مقداری از کالاهای معین را وارد کرد. همچنین می‌توان برای صادرکنندگان، معافیت‌های مالیاتی منظور کرد. البته یک سری اهرمهای روانی - اجتماعی نیز باید اعمال شود، به طوری که به صادرات و صادرکننده منزلت اجتماعی داد و حالتی ایجاد کرد که هر کس توانست با صادرات غیرنفتی به سبب ارزی کشور، کمک بیشتری کند، ارزش بالاتری دارد. به این افراد شخصیت معنوی داده شود. در جامعه ایران افراد همه در پی کسب پول نیستند، بلکه در پی منزلت اجتماعی نیز می‌باشند. این موارد صادرات را متحول می‌کند.

وی افزود: برای تولید کالاهای صادراتی باید ابزارهایی به کار رود که حتی‌المقدور مشکلات صادرات را به حداقل برساند. در تأمین مواد اولیه، وسایل

کار، اعتبارات بانکی برای تولید کالاهای صادراتی، تشویقی‌هایی در نظر گرفته شود. ضرورت دارد تولید کالاهای صادراتی افزایش و کاغذبازی‌های در سر راه صادرات کاهش یابد.

وی ضرورت توجه به خواست مصرف‌کنندگان خارجی در تولید کالا از نظر رنگ، طرح، نقشه، بسته‌بندی، کیفیت و ... متذکر شد و افزود: ممکن است بسیاری از این خواستها با الگوی مصرف ما منطبق نباشد اما اگر بخواهیم صادرکننده باشیم، باید به آنها توجه کنیم و تنگ‌نظری را دور سازیم. اگر مشتری تقاضا کرده روی کالای خودمان با زبان خاصی بنویسیم، نباید از آن اجتناب کرد.

وی گفت: این ریزه‌کاری‌ها در بازاریابی بسیار حساس است و می‌تواند صادرات را تقویت کند.

رییس اتاق بازرگانی درباره تأثیر تورم بر قدرت رقابت کالاهای صادراتی در بازارهای خارجی اظهار داشت: با افزایش میزان تورم، قدرت رقابت در بازار جهانی کم می‌شود. اما تا به حال به اندازه تورم، نرخ ارز نیز متورم شده است. یعنی تورم داخلی را با خرید گرانتر ارز، به خود تحمیل

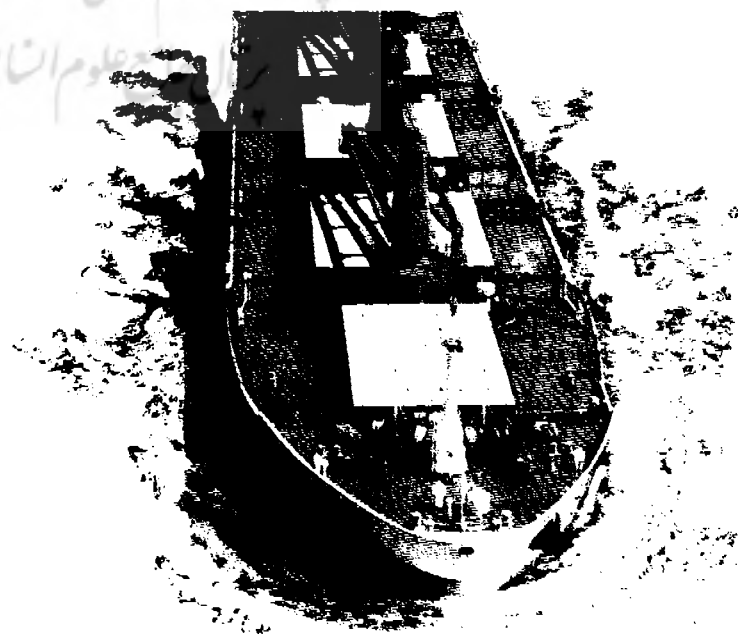
کرده‌ایم و لذا تأثیر زیادی در بازارهای خارجی نداشته است. اگر روزی نرخ ارز پایین بیاید که به‌نظرم بعید است، اما تورم باشد، در صادرات غیرنفتی ضرر فاحشی خواهیم داشت ولی تاکنون چنین ضرری نبوده است.

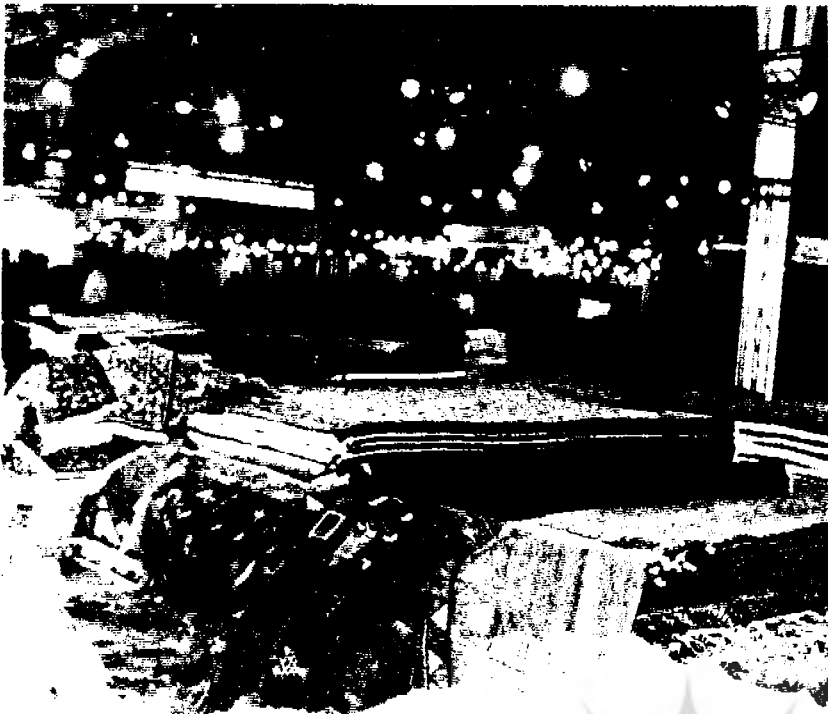
وی درباره مشکلات پیش روی صادرکنندگان با اشاره به موارد پیمان ارزی، نرخ‌گذاری، قاچاق کالا و مسأله مالیات صادرکنندگان اظهار داشت: در سیاست تثبیت نرخ ارز، یکسان‌نگری و برخورد همانند با صادرکنندگان منظور شده است. اما متأسفانه با گذشت کمتر از یکسال، این مهم شکسته شده و مشاهده می‌شود که اصول برهم خورده است. برای مثال گفته شده که صادرکنندگان می‌توانند تا ۵ میلیون دلار صادرات بدون سپردن پیمان ارزی به ترکمنستان داشته باشند. برخی تمهیدات برای برخی کشورها منظور می‌شود که نقض غرض است و در صادرات دوگانگی برخورد به وجود می‌آورد. حتی ارگانهایی به صورت آشکار یا مخفی برای صدور و ورود کالا در مقابل صادرات، امتیازهایی قائل می‌شوند که این‌گونه اقدامات سیاست اصلی را با شکست مواجه

می‌سازد. مهندس خاموشی درباره تأثیر فعالیت بانک توسعه صادرات ایران و صندوق ضمانت صادرات بر فعالیتهای صادراتی گفت: عدم اجرای بیمه صحیح برای کالاهای صادراتی از مشکلاتی بوده که هنوز هم کمابیش وجود دارد. با وجود آنکه شرکت‌های بیمه در کشور وجود دارند، بیمه‌گذار و بیمه‌گر تمایلی برای بیمه کردن کالای صادراتی ندارند. البته هر یک از آنها دلایل زیادی دارند، اما اگر سیستم بیمه طوری عمل کند که ارزش واقعی کالای صادراتی و نرخ بیمه قابل قبول تعیین شود، کالایی که صادر می‌شود در مقابل تمام خطرات (از بین رفتن کالا، عدم پرداخت پول و...)، خسارت پرداخت می‌شود.

وی افزود: شرکت‌های بیمه، کالا را به صورت ریالی دریافت می‌کنند، اما صادرکنندگان دریافت خسارات ریالی را با توجه به ضرورت واریز نمودن پیمان ارزی، قابل قبول نمی‌دانند. به تازگی بانک مرکزی به این عقیده رسیده که قبول کند اگر شرکت بیمه از بین رفتن کالای صادراتی را اعلام نماید، پیمان ارزی را واریز شده تلقی نماید. اگر این امر تحقق پیدا کند، صادرات گسترش می‌یابد.

وی گفت: اگر کارشناس بیمه، قیمت کالا را به‌طور دقیق بداند و با صادرکننده به تفاهم برسد، همان بیمه‌نامه می‌تواند مبنای پیمان باشد و زمانی که کالا یا بخشی از آن از بین رفت، به همان میزان خسارت، پیمان واریز شده محسوب گردد. وی گفت: با داشتن بیمه، وجود صندوق ضمانت معنایی ندارد. اما اکنون که بیمه دچار مشکل است و این مشکل در سطح کلان مملکت حل نشده، صندوق ضمانت صادرات تشکیل شده است. این صندوق می‌تواند نقشی داشته

باشد که صادرات به آن نیاز زیادی دارد و آن تعیین سقف اعتبار برای مشتری است. این کار از دو جهت به صادرکننده آرامش خیال می‌دهد، یکی بیمه کالا برای خسارات احتمالی در راه و دوم ضمانت اعتبار مشتری که صادرکننده می‌تواند بفهمد تا چه سقفی با مشتری معامله کند که اگر او نتوانست به تعهد خود عمل کند، صندوق خسارتش را پرداخت کند.

وی با اشاره به تأسیس بانک توسعه صادرات برای تأمین مالی اعتبارات اسنادی گشوده شده تا زمان تحویل کالا که حدود ۳ تا ۸ ماه می‌باشد، گفت: این بانک می‌تواند ۸۰ تا ۹۰ درصد ارزش اعتبار اسنادی صادرکننده را به‌طور نقدی به وی بپردازد تا قادر باشد کالا تهیه و بار دیگر صادر کند. در حقیقت اعتبار اسنادی ضمانت‌نامه استفاده از اعتبار بانک توسعه صادرات می‌باشد.

وی افزود: متأسفانه نظام بانکی کشور به قانون عمل نکرده و بانک توسعه صادرات در تأمین اعتبارات ریالی برای صادرکنندگان نمی‌تواند درست عمل کند. با وجود آنکه شورای پول و اعتبار در سنوات اخیر ۷ درصد از اعتبارات بازرگانی را به صادرات اختصاص داده است، بانکها به راحتی به بانک توسعه صادرات اعتبار نداده‌اند و آن را با کمبود منابع مالی مواجه ساخته‌اند. در حالی که اگر منابع مالی کافی در مقابل اعتبارات اسنادی صادرات، در دسترس باشد، تا زمانی که پول صادرکننده برگردد، نیازهای ریالی وی تأمین می‌شود. رییس اتاق بازرگانی درباره موفقیت طرح شناسنامه فرش نیز اظهار داشت: متأسفانه دستگاه‌های اجرایی به‌خصوص گمرک همکاری لازم را با اتاق ندارند. فرض بر این بود که فرشهای بیش از ۳۰ رج از آغاز سال ۷۳ فقط با الصاق

شناسنامه به پشت فرش صادر شوند، اما گمرکات با وجود نارسایی‌های اجرایی، فقط همراه عدلهای فرش، بسته شناسنامه را از صادرکننده قبول کردند، بدون در نظر گرفتن این امر که شناسنامه به پشت فرش حک شده است یا خیر.

وی افزود: عدم کنترل گمرک سبب شد که تقلبها و نارسایی‌هایی در شناسنامه فرش در بازارهای خارجی به‌وجود آید و اطلاع می‌رسد که شناسنامه با فرشهای دیگر تعویض می‌شود.

وی تصریح کرد که اتاق بازرگانی از ابتدای اجرای طرح خواستار همکاری گمرک شد، زیرا این اتاق فعالیت اجرایی ندارد و نمی‌تواند قانون را به خوبی اجرا کند. اتاق بازرگانی در حال حاضر طبق قانون در مقابل تقاضای صادرکننده، شناسنامه برای فرش صادر می‌کند ولی کنترل‌کننده آن گمرکات کشور می‌باشند.

رییس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران در پاسخ به این پرسش که پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی چه

تحویلی را در صادرات غیرنفتی ایجاد خواهد کرد، اظهار داشت: شرایط قبولی ایران در سازمان تجارت جهانی، خیلی از کارها را اصلاح خواهد کرد. در کنار اصلاح تعرفه‌ها، روشهای کار نیز اصلاح می‌شود. وی با اشاره به معدل زمان قانون‌مندی در زمینه تجارت و صادرات در ایران که هنوز مطلوب نیست، گفت: اگر به سازمان تجارت جهانی بپیوندیم، باید ثبات قانون را رعایت کنیم. این عضویت کمک به ثبات قانون در ایران می‌کند که بیشترین منفعت است، زیرا از ثبات در سیاستهای اقتصادی منتفع خواهیم شد. علاوه بر آن، عضویت اکثریت قریب به اتفاق کشورهای جهان در سازمان تجارت جهانی و جدا بودن ایران از سازمان مذکور، سبب می‌شود که از بدنه اقتصادی دنیا جدا شویم و سهمی در بازار به‌دست نیاوریم و در ضمن تمام قوانینی که اعضای سازمان برای خود وضع می‌کنند در صادرات ایران اعمال می‌شود و از این رو یک طرفه ضرر خواهیم کرد.

خارجی (به ویژه صادرات) نسبت به دیگر فعالیتهای اقتصادی، اعمال برخی تسهیلات در زمینه پیمانهای ارزی و معافیتهای مالیاتی برای صادرکنندگان، از روشهای تشویق صادرات غیرنفتی است که باید مدنظر برنامه ریزان باشد.

آزادسازی تجارت خارجی به طور مرحله‌ای برای ایجاد فضای اقتصادی مناسب جهت بهره‌برداری از مزایای اقتصاد بین‌المللی، مناسب است و پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی، گامی اساسی برای ادغام در اقتصاد جهانی تلقی می‌شود. با این حال برای پیوستن بدین سازمان، تغییر ساختار تجاری الزامی است، اما به نظر می‌رسد که بررسی موضوع عضویت در سازمان تجارت جهانی باید در چارچوب سیاستهای کلی اقتصادی و تجاری کشور، دنبال شود.

به عقیده کارشناسان مورد بحث، پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی حتی اگر در کوتاه مدت نفعی برای اقتصاد و تجارت خارجی نداشته باشد، تداوم سیاستهای تعدیل ساختار اقتصادی و تثبیت نرخ ارز را برای بالا بردن توان اقتصاد ملی توجیه می‌نماید، بر گسترش صادرات غیرنفتی تأکید می‌ورزد و در بلندمدت می‌تواند به نفع نظام اقتصادی کشور باشد.

وی گفت: پیوستن به سازمان تجارت جهانی منافع زیادی دارد و اگر تقاضا بدهیم، چهار تا پنج سال طول می‌کشد تا پذیرفته شویم و این فرصتی است که شرایطی ایجاد کنیم که در این سازمان پذیرفته شویم. البته اگر نخواستیم می‌توانیم پس از ۵ سال نیز عضو نشویم، اما اگر عضویت را به نفع خود دیدیم، زمان را از دست نداده‌ایم و می‌توانیم به این بازارها بپیوندیم.

ماحصل بحث:

دسترسی به ۲۷ میلیارد دلار درآمد از صادرات غیرنفتی در دوره اجرایی دومین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، یک آرمان اقتصادی تلقی می‌شود.

بر مبنای آنچه تاکنون گفته شد، برای دسترسی به این آرمان، تداوم سیاستهای تعدیل ساختار اقتصادی و تثبیت نرخ ارز، ضرورت دارد.

تعدیل ساختار اقتصادی کشور با ادامه سیاستهای انقباضی پولی و مالی، نظارت بر حجم نقدینگی، تجهیز بازار سرمایه و تأمین منابع مالی مورد نیاز واحدهای تولیدی با استفاده از انواع روشهای افزایش سرمایه درگردش و کاهش اتکاء به تسهیلات و اعتبارات نظام بانکی، مهار تورم و رساندن آن به حدود ۱۵ درصد در پایان دومین برنامه توسعه اقتصادی به منظور حفظ قدرت رقابت تولیدات ملی در بازارهای خارجی و ... امکان پذیر خواهد بود.

از سوی دیگر تداوم سیاست تثبیت نرخ ارز همراه با ثبات ضوابط و مقررات مربوطه، می‌تواند صادرکنندگان را در برنامه‌ریزی‌های کوتاه و بلندمدت، حفظ بازارهای صادراتی و تلاش برای نفوذ در

بازارهای جدید یاری دهد. با این حال تعیین و اعمال نرخ واقعی ارز و جهد برای کنترل قیمت‌های داخلی، در کنار مبارزه با قاچاق کالا، افزایش منافع ناشی از تجارت